

Boerenslimheid

Ype Wijnia en John de Croon

22 juni 2018

De afgelopen jaren kwam de veesector met enige regelmaat in het nieuws, het water staat vele boeren aan de lippen. Dan hebben we het niet over een overstroming als gevolg van klimaatverandering, maar we bedoelen het in economische zin. Zo heeft de kippensector last van de fipronilaffaire en er zijn melkveehouders die met aantallen koeien in de administratie hebben geknoeid. Vele boeren stoppen ermee. Als oorzaken worden de regeldruk, hoge grondprijzen en de inkoopmacht van supermarkten genoemd¹. Gelukkig zijn er ook boeren die licht aan het einde van de tunnel zien. Deze week kwam in het nieuws dat een grote meerderheid van de traditionele boeren op een meer duurzame bedrijfsvoering wil overstappen om op die manier uit de crisis te komen². Nu zal dat nog niet zo eenvoudig zijn. Uit een onderzoek van de Universiteit Wageningen kwam vorig jaar naar voren dat er weliswaar een stijging was in het aandeel duurzaam gekocht voedsel (van 8% in 2015 naar 10% in 2016³), maar het merendeel (60%) wordt nog steeds via de supermarkt verkocht⁴, en die partijen hebben juist een grote inkoopkracht.

Om samen sterk te staan, richtten boeren al meer dan 100 jaar geleden coöperaties op en werden (en worden) gezamenlijk investeringen gepleegd om eindproducten (met een hogere marge) te maken uit de grondstoffen. Zo ontstonden bijvoorbeeld meel- en melkfabrieken⁵. De coöperatie gaf de boeren ook een eerlijke prijs voor de grondstoffen en vormde daarmee voor individuele boeren bescherming tegen de marktmacht van inkopers. Met de schaalvergroting van de markt (Europa) wordt dit alleen steeds moeilijker, omdat er ook producten uit goedkopere landen beschikbaar zijn. De grote supermarktketens maken hier gretig gebruik van, onder het motto dat de consument niet meer wil betalen. Ondertussen blijft de arme boer lijden.

Nu kan de boer voortploegen⁶ alsof er niets aan de hand is. Het is echter waarschijnlijker dat de boeren de samenwerking opzoeken, dat doen ze immers al vele jaren. Vanuit die samenwerking kunnen duurzaam producerende boeren gaan lobbyen om ervoor te zorgen dat schadelijke bijeffecten van de traditionele landbouw in de prijs verdisconteerd worden, waardoor er een eerlijker speelveld ontstaat.

Via de samenwerking kan ook een andere weg worden ingeslagen. Er zijn zelfs al diverse initiatieven ontstaan. In de Volkskrant van 7 april van vorig jaar is te lezen dat boeren en burgers samen de Binnenveldse Hooilanden van de provincie Gelderland hebben gekocht en gaan beheren. Daar waar burgers aanvankelijk het gehele gebied wilden afgraven, wilden boeren het cultiveren. Deze partijen hebben wisten synergie te vinden in elkaars belangen en hebben samen besloten tot herinrichting van het landschap. Via leningen, subsidies en certificaten voor burgers wordt de financiering geregeld. Het is de eerste keer dat een dergelijk natuurgebied niet door een grote instelling wordt beheerd.

Er zijn ook boeren die nog een stapje verder gaan in de samenwerking. Afgelopen week spraken we iemand uit Notter, een agrarisch georiënteerd buurtschap in de driehoek Rijssen – Wierden – Nijverdal (in Twente dus en dat ligt weer in Overijssel, maar dat weet u vast). We hoorden dat diverse thema's leven. Zo hebben varkensboeren de wettelijke plicht het asbest van hun opstallen uiterlijk 2024 te verwijderen, terwijl die boeren het vaak al financieel moeilijk hebben. Qua biodiversiteit heeft de natuur in het verleden wel wat te lijden gehad en het toerisme (fietsers door Twente) wil men graag gaan stimuleren. Ook wil men een bijdrage leveren aan een meer duurzame energievoorziening en ziet men kansen voor het creëren van banen voor de sociale werkvoorziening.

¹ <https://www.rtlnieuws.nl/geld-en-werk/dit-boerenstel-stopt-door-machtige-supermarkt-de-koek-is-op>

² <https://www.trouw.nl/groen/boer-wil-verduurzamen-om-uit-de-crisis-te-komen~a9091ad5/>

³ <https://www.wur.nl/nl/nieuws/Consument-besteedt-kwart-meer-aan-duurzaam-voedsel.htm>

⁴ <https://nos.nl/artikel/2236234-supermarkten-verkopen-meer-vlees-en-vis-die-duurzaam-zijn.html>

⁵ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Co%C3%B6peratie>. De Rabobank en verzekeraar Univé zijn bijvoorbeeld coöperaties, ontstaan vanuit boereninitiatief

⁶ <https://www.gedichten.nl/nedemap/poezie/poezie/31914.html> en zie ook <http://cultuurgeschiedenis.be/en-de-boer-hij-ploegde-voort/>

Hier lijkt een win-win te ontstaan. Er wordt een fonds opgericht waarin de inwoners kunnen investeren en de gemeente gaat subsidies verstrekken. Vanuit het fonds gaan de asbestdaken worden gesaneerd en worden zonnepanelen geplaatst (een soort energiecoöperatie 2.0). De varkensboeren krijgen een vergoeding voor het gebruik van hun daken. Boeren en burgers willen de biodiversiteit in het gebied verbeteren, waarbij het uitgangspunt is dat de boer moet kunnen blijven ondernemen. Het plan is het “eerste lijns” groenonderhoud te laten uitvoeren door medewerkers vanuit de sociale voorziening. Dat kunnen tuinen zijn van inwoners (die daarvoor een vergoeding betalen), maar ook rondom de te realiseren fietspaden. Op termijn wil men het uitbreiden naar een zorgconcept voor de ouder wordende inwoners.

Dit soort boerenslimheid kunnen we waarderen: optimalisatie in de uitvoering in optima forma. De boer is altijd met land bezig geweest en blijft dat ook doen, echter in het Twentse voorbeeld met een extra product erbij: een “Toeristische Ecologische Hoofdstructuur”. Ga je dit als boer alleen doen, dan gaat dit nooit werken. In zekere zin lijkt dit wel wat op het Zwitserse model. De bevolking heeft middels subsidies veel geld over voor het instandhouden van het traditionele boerenlandschap⁷.

Hieruit blijkt dat je door breder dan je eigen terrein te kijken, soms verrassende oplossingen kunnen ontstaan en kan in de tussentijd “gas” worden gegeven op een verdere verduurzaming van de sector. We zouden de boeren wel een handje kunnen helpen door iets meer voor hun duurzame producten met hoge kwaliteit te betalen en te helpen lobbyen voor een beprijzing van schadelijke effecten van de traditionele landbouw. De minder bijzondere producten halen we dan bij de supermarkt.

Misschien gaan we dan de “Superboeren”⁸ weer meemaken die met een sportwagen de melk naar de melkfabriek brengen zoals in de jaren '90 veelvuldig op TV te zien was⁹. In het kader van de duurzaamheid bevelen we dan wel aan dat voortaan met een elektrische variant te doen.

John de Croon en Ype Wijnia zijn partner bij AssetResolutions B.V., een bedrijf dat ze samen hebben opgericht. Periodiek geven ze in deze column hun visie op een aspect van asset management. De columns staan gepubliceerd op de website van AssetResolutions, <http://www.assetresolutions.nl/nl/column>

⁷ <https://www.nieuweoogst.nu/nieuws/2017/10/02/zwitserland-houdt-van-eigen-boeren>

⁸ Een term uit een ander gebied in het oosten van Nederland, het heeft iets met voetbal te maken

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=MWWkysK7FG0>